

FOLKLIGA FÖRESTÄLLNINGAR OM SVALA, ÄRLA OCH UGGLA.

Svalan.

Benämningar.

Vad kallas svalan i Eder bygd? Skilj därvid mellan de olika arterna (hussvala, ladusvala, tornsvala, backsvala). T.ex. stocksolva, stopsolva, raftsvala, regnspira, söla, eller annat?

Lycko- eller olycksfågel.

Ansågs svalorna vara lycko- eller olycksfåglar? Vad sade man, om en svala flög in i rummet eller pickade på fönstret? Vad tyckte man om att svalorna byggde bo under takåsen? Vad sade man, om svalorna flyttade från gården? Vad trodde man kunde hända, om man gjorde svalorna illa eller rev ner deras bo? Talesätt härom? Andra exempel på svalans lycko- eller olycksbringande karaktär?

Första svalan.

Vad skulle man göra, när man såg den första svalan? Blåsa efter den? Beskriv närmare hur detta tillgick samt varför?

Skulle man företaga sig något annat, när man såg den första svalan? Beskriv närmare!

Tog man märken för kommande händelser efter den första svalan? Lämna exempel på detta!

Väderleksmärken.

Redogör för väderleksmärken som man tog efter svalorna! Märken för sådd efter svalorna?

Tro och iakttagelse i övrigt.

Användes svalan som botemedel vid vissa sjukdomar? Vilka och hur?

Användes svalan i magiskt syfte? T.ex. "vita till sig" pengar med hjälp av svalägg? Beskriv närmare!

Var ansågs svalorna vistas under vintern? Under stenar? På sjöbotten? Hos de döda?

Vad ansågs om svalträck? Var den farligare än andra fåglars träck?

Förekom fångst av t.ex. tornsvala? Hur skedde detta och för

vilket ändamål?

Talesätt, sägner och berättelser.

Återgiv talesätt, sägner och berättelser om svalan! Har Ni hört berättelsen och svalan och jungfru Maria? Berätta hela historien!

Hur tyddes svalans läte?

Ärlan.

Benämningar.

Vad kallades ärlan i Eder bygd? Känner Ni till någon av följande benämningar: lissigan, ringhassla, sädes-späcke, kokella, kuckerälla, takrallan, sädestippa, gatärsla, kronärsla, grasil, sädesringugglan, ispjärn? Andra benämningar? Skilde man mellan sädesärla och gulärsla?

Lycko- eller olycksfågel.

Ansågs ärlan vara lycko- eller olycksfågel? Vad trodde man skulle hända, om man dödade eller skadade en ärla eller rev ned en ärlas bo?

Första ärlan.

Vad skulle man göra, när man såg den första ärlan? Niga eller spotta och sedan önska något? Andra dylika seder?

Tog man tydor efter den första ärlan man såg, t.ex. för "långt lin", olyckor, dödsfall, tur under året? Berätta!

Betydde det något särskilt om man såg den framifrån eller bakifrån, sittande högt eller lågt? Beskriv närmare!

Tog man väderleksmärken efter ärlan? T.ex. när ärlan visade sig, skulle det dröja 7 veckor, innan tjälen gick ur jorden (Lappl.)?

Märken för jordbruket? T.ex. tid för sådd tre veckor efter sädesärlans ankomst? Tid att släppa ut fåren, när sädesärlan kommit?

Annan tro om ärlan.

Var trodde man att ärlan vistades under vintern? I dvala i någon mur? Fanns någon föreställning om vart hon flög på hösten (t.ex. till dödsriket) och hur hon återvände (t.ex. under vingarna på tranan)?

Finns andra föreställningar eller talesätt och rim om ärlan,

så återgiv dem alla!

Ugglan.

Benämningar.

Vilka olika slag av uggla ha förekommit i Eder bygd och vad kallades de? T.ex. kattuggla, kattygel, haruggla, likhuvud, hässelhuvud, rävsa, rävesa, poppla, harfånget m.fl.

Tydor.

Redogör för tydor efter ugglans uppträdande och läte!

Bådar hon eldsvåda, dödsfall, barn eller annat? Vad kallas detta? "Väntar ut" eller "ropar ut" någon? Är hon en "fegfågel"? Vad menas med detta?

Väderleksmärken.

Redogör för hur ugglan spådde väder!

Tro och iakttagelse i övrigt.

Ansågs det vara farligt att härma ugglan eller röra hennes bo? Vad skedde då? Kunde ugglan hämnas? Vad menas därmed?

Varför satte man ibland en uggla ovanför ladugårds- och stalldörren?

Ansågs inte ugglan vara en "riktig fågel" utan ett spöke eller en gengångare? Ansågs den ha något med "andevärlden" att göra? Beskriv närmare föreställningar härom!

Trodde man att ugglan kunde förvandla sig till andra fågelgestalter, t.ex. horsgök?

Kunde man använda ugglan för att få tur i jakt? På vilket sätt?

Talesätt m.m.

Känner Ni till talesätt eller rim om ugglan? Hur lyda dessa? Hur brukade man tyda hennes läte?